

Sygn. akt I ACa 379/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 września 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Magdalena Pankowiec
Sędziowie	:	SA Elżbieta Borowska SO del. Grażyna Wołosowicz (spr.)
Protokolant	:	Izabela Lach

po rozpoznaniu w dniu 16 września 2015 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **G. W.**

przeciwko **A. Ż.**

o ustalenie

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 10 lutego 2015 r. sygn. akt I C 398/14

I. **oddala apelację,**

II. **zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 3.076,11 złotych tytułem zwrotu kosztów instancji odwoławczej.**

UZASADNIENIE

Powódka G. W. wniosła o ustalenie, że w dniu 21 czerwca 2013 r. była wyłączną właścicielką pojazdów wymienionych w pozwie oraz że do zajęcia ruchomości w postaci tych pojazdów doszło, gdy pojazdy te znajdowały się w wyłącznym władaniu powódki, a także o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazała m.in., iż w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą w dniach 28 marca 2013 r. i 4 kwietnia 2013 r. nabyła od C. Ż. przedmiotowe pojazdy. Dokonała niezwłocznego ich przerejestrowania w Wydziale Komunikacji Urzędu Miejskiego w O.. W dniu 21 czerwca 2013 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Olsztynie, w toku egzekucji prowadzonej z wniosku pozwanej przeciwko C. Ż., dokonał zajęcia pięciu pojazdów

stanowiących własność powódki. W trakcie dokonania tego zajęcia, powódka wyraziła sprzeciw wobec zajęcia oraz dostarczyła komornikowi dokumenty potwierdzające, że jest właścicielem. Nadmieniła, że nigdy nie była dłużnikiem pozwanej. Pojazdy te znajdują się we władaniu powódki i są użytkowane w ramach prowadzonej przez nią działalności gospodarczej. Komornik prowadzi egzekucję skierowaną do ruchomości należących do powódki. O fakcie skierowania egzekucji przeciwko pojazdom, pozwana była informowana, ale pozostało to bez reakcji pozwanej. W dniu 14 lipca 2014 r. powódce doręczono obwieszczenie o licytacji pojazdów. Powódka wezwała pozwaną o zwolnienie spod egzekucji zajętych samochodów, ale to wezwanie pozostało bez reakcji. Powódka wskazała, że posiada interes prawny w ustaleniu, że w chwili zajęcia pojazdy były w jej władaniu, a to z tego powodu, iż przysługiwać jej będzie roszczenie odszkodowawcze od komornika, który swoim sprzecznym z prawem działaniem wyrządził szkodę. Nadmieniła, że prawomocny wyrok potwierdzający jej własność, będzie mógł uchronić ją przed dalszym prowadzeniem egzekucji do tych przedmiotów, a tym samym uchroni przed poniesieniem niepowetowanej szkody.

Pozwana A. Ż. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 10 lutego 2015 roku Sąd Okręgowy w Olsztynie oddalił powództwo (punkt I.) oraz zasądził od powódki G. W. na rzecz pozwanej A. Ż. kwotę 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (punkt II.)

Z ustaleń poczynionych przez Sąd Okręgowy wynikało, że powódka do końca kwietnia 2013 r. była pracownikiem C. Ż. – byłego męża pozwanej. W dniu 28 marca 2013 r. powódka zawarła na piśmie z C. Ż. umowy sprzedaży dwóch pojazdów o nr rejestracyjnych (...). W dniu 4 kwietnia 2013 r. powódka własnoręcznie wystawiła faktury sprzedaży na swoją rzecz kolejnych trzech pojazdów o nr rejestracyjnych (...). Co do tych pojazdów brak jest umów na piśmie. Na fakturach nie ma podpisu C. Ż.. Brak jest dowodów – pokwitowań cen zakupu wszystkich 5 pojazdów. Następnie dokonała przerejestrowania pojazdów na siebie w Wydziale Komunikacji Urzędu Miejskiego w O. 5 i 11 kwietnia 2013 r.

W dniu 21 czerwca 2013 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Olsztynie, w toku egzekucji prowadzonej z wniosku pozwanej przeciwko C. Ż., dokonał zajęcia pięciu pojazdów znajdujących się w posiadaniu powódki. W trakcie dokonania tego zajęcia, powódka wyraziła sprzeciw wobec zajęcia oraz okazała komornikowi dokumenty tj. umowy sprzedaży, faktury i dowody rejestracyjne. Powódka była pouczona o możliwości wniesienia powództwa przeciw egzekucyjnego, którego nie wniosła.

Pismem z dnia 28 września 2013 r. powódka wezwała pozwaną do zaprzestania prowadzenia egzekucji z zajętych samochodów, ale to wezwanie pozostało bez reakcji. Komornik sądowy oddalił wniosek o umorzenie postępowania egzekucyjnego.

We wszczętym postępowaniu karnym C. Ż. zeznał, że nie otrzymał pieniędzy ze sprzedaży, podawał, że umowy były fikcyjne (dowód : umowy sprzedaży (...) samochodów k. 10-11, faktury k. 12-14, dowody rejestracyjne k. 15-19, protokół zajęcia k. 20, zawiadomienie o zajęciu k. 21, pismo z 28.09.2013 r. k. 22-23, obwieszczenie o licytacji k 24, wniosek o umorzenie k. 27-28, postanowienie k. 29, wnioski komornika k. 80- 83, przesłuchanie stron k. 106-107)

Zdaniem Sądu I instancji powódka G. W. nie wykazała występowania interesu prawnego, który jest materialno prawną przesłanką powództwa o ustalenie, zaś jego brak prowadzi do orzeczenia merytorycznego w postaci oddalenia powództwa. Zauważył, że interes prawny nie zachodzi z reguły, gdy zainteresowany może na innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swych praw. Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. jest to bowiem obiektywna (czyli rzeczywiście istniejąca), a nie tylko hipotetyczna (czyli w subiektywnym odczuciu strony) potrzeba prawna uzyskania wyroku odpowiedniej treści, występująca wówczas, gdy powstała sytuacja rzeczywistego naruszenia albo zagrożenia naruszenia określonej sfery prawnej. Występuje wtedy, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości, a jednocześnie interes ten nie podlega ochronie w drodze innego środka (patrz wyrok SA w Białymstoku z 23 maja 2014 r. w sprawie I ACa

313/13). Podkreślał, że wyrok ustalający, że powódka była w dniu 21 czerwca 2013 r. wyłączną właścicielką pojazdów wymienionych w pozwie nie zapewni jej ochrony na przyszłość. Domniemanie, że jest właścicielem wypływa choćby z dokumentów rejestracyjnych pojazdów, a i one nie przekonały wierzyciela – pozwanej i nie spowodowały cofnięcia wniosku egzekucyjnego. Wyrok ustalający wobec stanowiska pozwanej, takiej pełnej ochrony powódce nie da. Pojazdy są zajęte, zaś wyrok ustalający nie spowoduje ich zwolnienia od egzekucji, taki bowiem skutek (oczekiwany przez powódkę) można było uzyskać wnosząc w odpowiednim czasie powództwo przeciw egzekucyjne (art. 841 k.p.c.), z którego na własne życzenie powódka nie skorzystała. Zauważyć dodatkowo należy, że dalej idący skutek powódka uzyska w ewentualnym procesie odszkodowawczym.

Co do roszczenia drugiego powódki, a mianowicie ustalenia, że do zajęcie ruchomości w postaci tych pojazdów doszło, gdy pojazdy te znajdowały się w wyłącznym władaniu powódki to wskazał, że żądanie to dotyczy ustalenia faktu, a w postępowaniu tym nie można natomiast ustalenia faktów. W judykaturze i doktrynie od dawna utrwalila się wykładnia, zgodnie z którą strona nie ma interesu prawnego w żądaniu ustalenia stosunku prawnego lub prawa w sytuacji, gdy ustalenie to miałoby być tylko przesłanką prejudycjalną w innym postępowaniu, które już toczy się między stronami lub będzie się toczyć. W takim bowiem przypadku ustalenia takiego władny jest dokonać samodzielnie, jako przesłanki rozstrzygnięcia, sąd orzekający w tym "drugim" postępowaniu.

Niezależnie od powyższego Sąd Okręgowy stwierdził, że powódka nie wykazała w sposób niewątpliwy, że przysługuje jej tytuł własności. Przedłożyła wprawdzie dwie umowy sprzedaży co do dwóch pojazdów, zaś co do pozostałych trzech pojazdów faktury, które sama wystawiła na siebie. Na fakturach brak jest podpisu C. Ż.. Przedłożyła także dowody rejestracyjne pojazdów wydane w oparciu o powyżej wymienione dokumenty. Jednakże, jak wynika to z zeznań obu stron, C. Ż. w złożonych przez siebie zeznaniach w sprawie karnej, podał, iż umowy były fikcyjne.

W tych warunkach, Sąd Okręgowy oddalił powództwo jako niezasadne, o kosztach procesu orzekł zaś na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 10 lutego 2015 roku wniosła powódka G. W., która zaskarżyła ww. wyrok w całości, zarzucając mu:

- 1. naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 189 k.p.c. polegające na jego niewłaściwej wykładni i zastosowaniu polegającym na przyjęciu, iż na tle ustalonego stanu faktycznego powódka nie posiada interesu prawnego w wytoczeniu powództwa, ponieważ ochronę swoich praw będzie mogła uzyskać w procesie odszkodowawczym;***
- 2. mające wpływ na wynik sprawy naruszenie przepisów postępowania tj. art. 233 § 1 k.p.c. polegające na dowolnej i wybiórczej ocenie materiału dowodowego przejawiającej się w:***
 - uznaniu, iż na tle ustalonego stanu faktycznego powódka nie wykazała w sposób niewątpliwy, że przysługuje jej prawo własności pojazdów nabytych od C. Ż., podczas gdy powódka przedstawiła dowody zakupu tychże pojazdów oraz urzędowe dokumenty potwierdzające zarejestrowanie jej, jako właściciela tych pojazdów,***
 - bezkrytycznym przyjęciu za wiarygodne powołanych przez strony wyjaśnień, jakie C. Ż. złożył w charakterze oskarżonego w toczącej się przeciw niemu sprawie karnej, z których wynikało, że zawarte z powódką umowy kupna – sprzedaży pojazdów były fikcyjne, pomijając przy tym całkowicie potwierdzające nabycie tych pojazdów przez powódkę pisma kierowane przez C. Ż. do komornika sądowego w czasie, gdy nie było prowadzone przeciwko niemu postępowanie karne,***
 - przyjęciu, że powódka może uzyskać pełną ochronę swoich praw w ewentualnym procesie odszkodowawczym, podczas gdy jak dotychczas nie zaszły przesłanki do wszczęcia takiego postępowania;***

3. *mające wpływ na wynik sprawy naruszenie przepisów postępowania tj. art. 244 § 1 k.p.c. polegające na odmówieniu przez Sąd I instancji mocy dowodowej dokumentów urzędowych w postaci dowodów rejestracyjnych wymienionych w pozwie pojazdów, z których bezsprzecznie wynikało, że powódka jest ich właścicielką, skutkujące uznaniem przez Sąd, że powódka nie wykazała w sposób niewątpliwy przysługującego jej tytułu własności;*

4. *mające wpływ na wynik sprawy naruszenie przepisów postępowania tj. art. 328 § 2 k.p.c. polegające na niewskazaniu w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przyczyn z jakich Sąd odmówił wiarygodności i mocy dowodowej skierowanemu do komornika pismu C. Ż. z dnia 7 lipca 2013 r. (znajdującemu się w aktach postępowania egzekucyjnego o sygnaturze KM 482/13), składanym przez niego w toku postępowania egzekucyjnego wyjaśnieniom, z których wynikało wprost, że sprzedał on wymienione w pozwie pojazdy powódce, na które powoływała się powódka, a także dowodom rejestracyjnym wymienionych w pozwie pojazdów, z których wynika, iż powódka jest ich właścicielką.*

Wskazując na powyższe, wносиła o:

1. *zmianę zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie zgodnie z żądaniem pozwu,*
2. *zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki zwrotu kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych,*

ewentualnie wносиła o:

3. *uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji z pozostawieniem temu Sądowi orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego.*

SĄD APELACYJNY ZWAŻYŁ, CO NASTĘPUJE:

Apelacja powódki nie zasługiwała na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy poczynił w niniejszej sprawie prawidłowe ustalenia faktyczne, które Sąd II instancji aprobuje i uznaje za własne. Aprobuje również wnioski wyprowadzone z analizy zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego oraz zaprezentowaną przez Sąd I instancji ocenę prawną.

W szczególności za Sądem Okręgowym należało powtórzyć, że powódka nie wykazała w niniejszej sprawie podstawowej przesłanki powództwa o ustalenie, jaką jest istnienie interesu prawnego w wytoczeniu powództwa opartego na normie art. 189 k.p.c.

Środkiem merytorycznej obrony przysługującej osobie trzeciej, przed egzekucją, w której doszło do zajęcia ruchomości znajdujących się w posiadaniu osoby trzeciej, bądź które stanowią jego własność jest powództwo interwencyjne uregulowane w przepisie art. 841 k.p.c., w myśl którego osoba trzecia może żądać zwolnienia zajętego przedmiotu od egzekucji, jeżeli skierowanie do niego egzekucji narusza jej prawa.

Oczywiście termin do wytoczenia powództwa jest stosunkowo krótki, bo wynosi jedynie miesiąc i biegnie od dnia, w którym osoba trzecia faktycznie dowiedziała się o naruszeniu jej prawa (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2007 r., V CSK 275/07, LEX nr 677785). W orzecznictwie nie budzi wątpliwości okoliczność, iż jest to termin prawa materialnego o charakterze prekluzyjnym, nie podlegający przywróceniu (vide: uchwała Sadu Najwyższego z dnia 17 lipca 2007 r., III CZP 57/07, (...) 2008, nr 9, poz. 97).

W sprawie bezspornym było, (okoliczność ta jest zresztą przytoczona przez samą powódkę w pozwie), że powódka o naruszeniu jej praw do ruchomości szczegółowo opisanych w pozwie dowiedziała się w dniu 21 czerwca 2013 roku,

kiedy to Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Olsztynie J. B., w toku egzekucji prowadzonej z wniosku pozwanej pod sygnaturą KM 482/13 - dokonał zajęcia pięciu pojazdów i kiedy to powódka wyraziła Komornikowi swój sprzeciw wobec zajęcia przedmiotowych ruchomości, tym niemniej nie budzi wątpliwości, iż nie wniosła w terminie powództwa o zwolnienie zajętych przedmiotów od egzekucji, pomimo, że w dniu 21 czerwca została pouczona przez Komornika możliwości wytoczenia takiego powództwa (zawiadomienie k. 21 akt).

Powódka nie kwestionuje podstawowej tezy Sądu Okręgowego, że interes prawny w żądaniu ustalenia, z którego wystąpieniem art. 189 k.p.c. łączy możliwość skutecznego uruchomienia przewidzianego w jego treści powództwa z efektywnością tego środka prawnego. Podnosi jednak, że Sąd niewłaściwie ocenił, że powództwo wytoczone przez powódkę nie przyniesie odpowiedniego rezultatu. Ze stanowiskiem tym nie można się jednak zgodzić.

W piśmiennictwie i - przede wszystkim - w orzecznictwie utrwalił się pogląd, zgodnie z którym interes prawny rozumieć należy jako obiektywnie występującą potrzebę ochrony sfery prawnej powoda, którego prawa zostały lub mogą zostać zagrożone, bądź też co do istnienia lub treści których występuje stan niepewności. Ocena interesu prawnego wymaga zindywidualizowanych, elastycznych kryteriów, uwzględniających celowościowe podstawy powództwa z art. 189 k.p.c. Jedną z przesłanek badanych przy rozważaniu celowości wykorzystania powództwa o ustalenie jest znaczenie, jakie wyrok ustalający wywarłby na sytuację prawną powoda. O występowaniu interesu prawnego świadczy możliwość stanowczego zakończenia w tej drodze sporu, natomiast przeciwko jego istnieniu - możliwość uzyskania pełniejszej ochrony praw powoda w drodze innego powództwa (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2002 r. IV CKN 769/00, OSNC 2003, Nr 1, poz. 13; z dnia 15 października 2002 r. II CKN 833/00, LEX nr 483288; z dnia 30 listopada 2005 r. III CK 277/05, LEX nr 346213; z dnia 2 lutego 2006 r. II CK 395/05, LEX nr 192028; z dnia 29 marca 2012 r., I CSK 325/11, LEX nr 1171285; czy z dnia 5 września 2012 r., IV CSK 589/11, LEX nr 1232242). Przyjęta przez Sąd Okręgowy wykładnia art. 189 k.p.c. była więc prawidłowa.

Z uwagi na powyższe, na zasadzie art. 385 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

(...)